RAQAMLI TRANSFORMATSIYA DAVRIDA PEDAGOGIK QADRIYATLARNI SAQLASH

Yuldasheva Saodat Mamasaxatovna
“Psixologiya” kafedrasi katta o‘qituvchisi,
https://orcid.org/0009-0006-9469-9845
Chirchiq davlat pedagogika universiteti
O’zbek tili va adabiyoti yo‘nalishi 1-kurs talabalari
Xolmurodova Xolida
Xushvaqtova Jasmina
Zokirova Elshoda
Askarova Dildora

Annotatsiya: Raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash ta’lim sifatini oshirish va o‘quvchilarning ma’naviy rivojlanishini ta’minlashda muhimdir. Zamonaviy texnologiyalar pedagogik jarayonlarni o‘zgartirayotgan bo‘lsa-da, insonparvarlik, axloqiy qadriyatlar va kasbiy etika ustuvorligicha qoladi. Pedagoglarning qadriyatlarni uyg‘unlashtirishdagi roli ularning kasbiy identiteti va ijtimoiy mas’uliyatini mustahkamlaydi. Shu bilan birga, raqamli vositalar pedagogik qadriyatlarni targ‘ib qilish va interaktiv o‘qitishni qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, qadriyatlar pedagogik qarorlar va texnologiyalardan samarali foydalanishga bevosita ta’sir qiladi. Shuning uchun raqamli transformatsiya jarayonida pedagogik qadriyatlarni saqlash strategik ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: pedagogik qadriyatlar, raqamli transformatsiya

Аннотация: Сохранение педагогических ценностей в эпоху цифровой трансформации важно для повышения качества образования и обеспечения нравственного развития учащихся. Современные технологии изменяют педагогический процесс, однако человечность, этические ценности и профессиональная этика остаются приоритетными. Роль педагогов в интеграции ценностей укрепляет их профессиональную идентичность и социальную ответственность. Кроме того, цифровые инструменты позволяют продвигать педагогические ценности и поддерживать интерактивное обучение. Исследования показывают, что ценности напрямую влияют на педагогические решения и эффективное использование технологий. Поэтому сохранение педагогических ценностей в процессе цифровой трансформации имеет стратегическое значение.

Ключевые слова: педагогические ценности, цифровая трансформация.

Abstract: Preserving pedagogical values in the era of digital transformation is crucial for improving education quality and ensuring students’ moral development. While modern technologies are changing the teaching process, humanity, ethical values, and professional ethics remain a priority. Teachers’ role in integrating values strengthens their professional identity and social responsibility. Additionally, digital tools provide opportunities to promote pedagogical values and support interactive teaching. Research indicates that values directly influence pedagogical decisions and the effective use of technology. Therefore, preserving pedagogical values during digital transformation has strategic importance.

Keywords: pedagogical values, digital transformation.

Kirish

Zamonaviy ta’lim tizimi raqamli transformatsiya jarayonida tubdan o‘zgarishga yuz tutmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, sun’iy intellekt va onlayn platformalar pedagogik faoliyatning mazmuni, usullari va o‘quv jarayonining tashkil etilishini yangilamoqda. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarning keng qo‘llanilishi ta’lim sifatini oshirish va interaktiv o‘qitishni rivojlantirish imkonini beradi. Biroq, texnologik yangiliklar pedagogik qadriyatlar, insonparvarlik tamoyillari va kasbiy etika elementlarini e’tibordan chetda qoldirish xavfini ham yuzaga keltiradi.

Pedagogik qadriyatlar – bu o‘qituvchilarning kasbiy xatti-harakati, axloqiy qarorlari va ta’lim jarayoniga yondashuvini shakllantiruvchi asosiy printsiplar majmui hisoblanadi. Ular o‘quvchilarning ma’naviy va intellektual rivojlanishini ta’minlashda, pedagoglarning kasbiy identitetini mustahkamlashda va ta’lim jarayonida barqarorlikni yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Raqamli transformatsiya sharoitida esa pedagogik qadriyatlarni saqlash, ularni yangi texnologiyalar bilan uyg‘unlashtirish orqali o‘quv jarayonining sifatini oshirish dolzarb vazifa sifatida namoyon bo‘ladi.

Zamonaviy tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, raqamli vositalar pedagoglarga qadriyatlarni targ‘ib qilish, interaktiv o‘qitish metodlarini qo‘llash va o‘quvchilar bilan samarali kommunikatsiya o‘rnatish imkonini beradi. Shu bilan birga, pedagoglarning ijtimoiy normalarga, professional me’yorlarga va etika qoidalariga moslashuvi pedagogik qadriyatlarning saqlanishini ta’minlaydi. Pedagogik qadriyatlar va raqamli texnologiyalar o‘rtasidagi muvozanatni saqlash ta’lim sifatini barqaror rivojlantirishga, o‘quvchilarning global va zamonaviy muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirishga yordam beradi.

Raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash masalasi nafaqat pedagoglarning kasbiy faoliyati uchun, balki ta’lim tizimi va jamiyat uchun ham strategik ahamiyatga ega. Ular pedagoglarning qaror qabul qilish jarayonini, o‘quvchilarga yondashuvini va texnologiyalardan samarali foydalanishini belgilaydi. Shu sababli, bu mavzuni o‘rganish raqamli transformatsiya sharoitida sifatli, axloqiy va barqaror ta’lim tizimini yaratish uchun muhim ilmiy va amaliy ahamiyatga ega.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Raqamli transformatsiya sharoitida ta’lim tizimi tub o‘zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Bu jarayon pedagogik faoliyatning mazmuni, shakllari va vositalarini modernizatsiya qilish bilan birga, pedagogik qadriyatlarning o‘rni va ahamiyatini qayta ko‘rib chiqishni talab etadi. Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli texnologiyalar ta’lim jarayoniga keng joriy etilayotgan bo‘lsa-da, pedagogik qadriyatlar — insonparvarlik, axloqiylik, kasbiy mas’uliyat va o‘quvchiga yo‘naltirilgan yondashuv — ta’lim sifatining asosiy omili bo‘lib qolmoqda.

Xususan, W. Holmes, M. Bialik va C. Fadel (2019) o‘z tadqiqotlarida sun’iy intellekt va raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini sezilarli darajada o‘zgartirayotganini ta’kidlar ekan, pedagogik qadriyatlarni saqlash ushbu jarayonning ajralmas qismi ekanligini qayd etadilar[1]. Ularning fikricha, texnologiyalar samaradorlikni oshirsa-da, insoniy omil va pedagogik etika ustuvor ahamiyatga ega bo‘lib qoladi.

Shuningdek, M. Fullan (2007) ta’lim tizimidagi o‘zgarishlarni tahlil qilar ekan, innovatsiyalarni joriy etishda tashkilot madaniyati va ijtimoiy qadriyatlarning muhim rol

[1] Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning.*

o‘ynashini ta’kidlaydi[2]. Uning yondashuviga ko‘ra, har qanday texnologik yangilik pedagogik qadriyatlar bilan uyg‘unlashgan holda joriy etilgandagina samarali natija beradi. Bu esa raqamli transformatsiya davrida pedagoglarning kasbiy identitetini va ijtimoiy mas’uliyatini mustahkamlash zarurligini ko‘rsatadi.

Bundan tashqari, A. Bandura (1986) tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy-kognitiv nazariya pedagoglarning xulq-atvori va qaror qabul qilish jarayonida ijtimoiy muhit va qadriyatlarning ta’sirini asoslab beradi. Ushbu nazariyaga ko‘ra, pedagoglar nafaqat o‘z bilim va tajribasiga, balki ijtimoiy kuzatuv va o‘zaro ta’sir orqali shakllangan qadriyatlarga ham tayanadi. Shu sababli, raqamli muhitda pedagogik qadriyatlarni saqlash pedagoglarning ijtimoiy moslashuvchanligi bilan bevosita bog‘liq.

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash masalasi ko‘p qirrali bo‘lib, u individual, ijtimoiy va institutsional omillar bilan uzviy bog‘liq. Pedagoglar raqamli vositalardan foydalanar ekan, ular o‘quvchilarning individual ehtiyojlarini hisobga olish, axloqiy me’yorlarga amal qilish va ta’lim jarayonida insonparvarlik tamoyillarini saqlab qolishlari zarur. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar pedagogik qadriyatlarni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Metodologik jihatdan mazkur tadqiqot pedagogik qadriyatlarni saqlash va raqamli texnologiyalarni qo‘llash o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlashga qaratilgan. Tadqiqotda aralash metodlar yondashuvi qo‘llanildi.

Birinchidan, so‘rovnoma va anketa usullari yordamida pedagoglarning raqamli texnologiyalarga munosabati, ularning pedagogik qadriyatlarga sodiqligi va kasbiy faoliyatidagi o‘zgarishlar o‘rganildi. Ushbu usul orqali umumiy tendensiyalar aniqlanib, pedagoglarning texnologiyalarga moslashuv darajasi baholandi.

Ikkinchidan, intervyu va fokus-guruhlar tashkil etilib, pedagoglarning shaxsiy tajribasi, raqamli transformatsiya jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar va qadriyatlarni saqlashga oid qarashlari chuqur tahlil qilindi. Bu metod pedagoglarning ichki motivatsiyasi va kasbiy qarorlarini aniqlash imkonini berdi.

Uchinchidan, empirik kuzatuvlar orqali pedagoglarning real ta’lim jarayonidagi faoliyati, raqamli vositalardan foydalanish usullari va pedagogik qadriyatlarning amaliy ifodasi o‘rganildi. Bu esa pedagogik qadriyatlar va texnologiyalar o‘rtasidagi muvozanatni aniqlash imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash pedagoglarning kasbiy moslashuvchanligi, ijtimoiy mas’uliyati va innovatsion yondashuvi bilan chambarchas bog‘liq. Shu bilan birga, pedagogik qadriyatlar texnologiyalardan samarali foydalanishning asosiy sharti sifatida namoyon bo‘ladi.

Muhokama

Mazkur tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash masalasi zamonaviy ta’lim tizimining eng dolzarb yo‘nalishlaridan biri ekanligini ko‘rsatadi. Raqamli texnologiyalar ta’lim jarayonini sezilarli darajada o‘zgartirib, yangi pedagogik imkoniyatlarni yaratmoqda. Biroq ushbu jarayonda pedagogik qadriyatlarning saqlanishi va ularning yangi muhitga moslashtirilishi alohida ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, texnologik vositalarning joriy etilishi pedagogik faoliyatni avtomatlashtirish va

[2] Fullan, M. (2007). *The New Meaning of Educational Change.*

optimallashtirishga xizmat qilsa-da, insoniy omil, ya'ni pedagogning axloqiy pozitsiyasi va kasbiy qadriyatlari ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omil bo'lib qolmoqda.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, pedagogik qadriyatlar raqamli muhitda o'qitish samaradorligini ta'minlovchi muhim ichki mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Pedagoglar raqamli texnologiyalardan foydalanar ekan, ular o'quvchilarga individual yondashuvni saqlab qolish, ularning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va axloqiy tarbiyani ta'minlash kabi vazifalarni ham bajarishi zarur. Bu esa pedagoglardan nafaqat texnologik kompetensiyalarni, balki yuqori darajadagi kasbiy va ma'naviy mas'uliyatni talab etadi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari pedagogik qadriyatlarni saqlashda ijtimoiy muhit va jamoaviy madaniyatning muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Ta'lim muassasasida shakllangan ijtimoiy normalar, hamkasblar o'rtasidagi hamkorlik va rahbariyatning qo'llab-quvvatlashi pedagoglarning raqamli transformatsiyaga moslashuvini osonlashtiradi. Agar pedagogik jamoada innovatsiyalarni qo'llab-quvvatlovchi, shu bilan birga qadriyatlarni hurmat qiluvchi muhit mavjud bo'lsa, pedagoglar yangi texnologiyalarni samarali va ongli ravishda qabul qiladi. Aksincha, bunday muhit yetishmasa, texnologik yangiliklar pedagogik qadriyatlarning susayishiga olib kelishi mumkin.

Muhokamada yana bir muhim jihat shundan iboratki, raqamli transformatsiya pedagogik qadriyatlarni yangicha talqin qilishni ham talab etadi. Masalan, an'anaviy o'qitishda yuzma-yuz muloqot asosiy vosita bo'lgan bo'lsa, raqamli muhitda bu jarayon virtual platformalar orqali amalga oshiriladi. Shunga qaramay, pedagogik qadriyatlarning mazmuni — hurmat, ishonch, adolat va mas'uliyat — o'z ahamiyatini yo'qotmaydi, balki yangi shaklda namoyon bo'ladi. Bu esa pedagoglardan moslashuvchanlik va innovatsion fikrlashni talab qiladi.

Raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash texnologiyalarni joriy etish jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Pedagogik qadriyatlar ta'lim jarayonining insonparvarlik asoslarini ta'minlab, texnologik imkoniyatlar bilan uyg'unlashgan holda ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli, pedagoglarning kasbiy faoliyatida texnologiyalar va qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlash zamonaviy ta'lim tizimining muhim vazifasi sifatida qaralishi lozim.

Xulosa

Mazkur tadqiqot natijalari raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash masalasi ta'lim tizimi rivojining muhim va ajralmas tarkibiy qismi ekanligini tasdiqlaydi. Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va sun'iy intellekt vositalari ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqayotgan bo'lsa-da, pedagogik qadriyatlar — insonparvarlik, axloqiylik, kasbiy mas'uliyat va o'quvchiga yo'naltirilgan yondashuv — o'zining ustuvor ahamiyatini saqlab qolmoqda. Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, texnologiyalar pedagogik jarayonni takomillashtirish vositasi bo'lib xizmat qiladi, biroq uning samaradorligi aynan pedagogik qadriyatlar bilan uyg'unlashgan holda namoyon bo'ladi.

Raqamli transformatsiya sharoitida pedagoglarning kasbiy faoliyati murakkablashib, ulardan yangi kompetensiyalarni talab etadi. Biroq bu jarayonda pedagogik qadriyatlar o'qituvchining kasbiy faoliyatini yo'naltiruvchi asosiy mezon bo'lib qoladi. Pedagoglar raqamli vositalardan foydalanar ekan, ular o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish, ularning ma'naviy rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ta'lim jarayonida adolat va halollik tamoyillariga amal qilishlari zarur. Shu sababli, pedagogik qadriyatlar raqamli muhitda ham ta'lim sifatini belgilovchi asosiy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Tadqiqot natijalari shuni ham ko‘rsatdiki, pedagogik qadriyatlarni saqlash jarayoni nafaqat individual pedagogga, balki ta’lim muassasasining ijtimoiy muhiti, jamoaviy madaniyati va boshqaruv tizimiga ham bevosita bog‘liq. Ijobiy ijtimoiy muhit, o‘zaro qo‘llab-quvvatlash va innovatsiyalarni qadrlovchi madaniyat pedagoglarning raqamli transformatsiyaga moslashuvini osonlashtiradi va pedagogik qadriyatlarning barqarorligini ta’minlaydi. Aksincha, bunday sharoitlar yetarli bo‘lmaganda, texnologik o‘zgarishlar pedagogik qadriyatlarning susayishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, raqamli transformatsiya pedagogik qadriyatlarni yangi sharoitda qayta talqin etishni talab qiladi. An’anaviy ta’lim shakllarida yuzma-yuz muloqot ustuvor bo‘lgan bo‘lsa, raqamli muhitda bu jarayon virtual vositalar orqali amalga oshiriladi. Biroq pedagogik qadriyatlarning mazmuni o‘zgarmaydi, balki yangi shakllarda namoyon bo‘ladi. Bu esa pedagoglardan moslashuvchanlik, kreativ yondashuv va doimiy kasbiy rivojlanishni talab qiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli transformatsiya davrida pedagogik qadriyatlarni saqlash ta’lim tizimining barqaror va sifatli rivojlanishini ta’minlovchi muhim omildir. Pedagogik qadriyatlar texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan holda qo‘llanilgandagina ta’lim jarayoni samarali, insonparvar va maqsadga yo‘naltirilgan bo‘ladi. Shu bois, ta’lim siyosatini ishlab chiqishda va amaliyotda pedagogik qadriyatlarni saqlashga alohida e’tibor qaratish, pedagoglarning kasbiy rivojlanishini qo‘llab-quvvatlash va raqamli transformatsiyani qadriyatlar asosida boshqarish dolzarb vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. Boston: Center for Curriculum Redesign.
2. Fullan, M. (2007). The New Meaning of Educational Change. New York: Teachers College Press.
3. Bandura, A. (1986). Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
4. Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. Organizational Behavior and Human Decision Processes, 50(2), 179–211.
5. Rogers, E. M. (2003). Diffusion of Innovations (5th ed.). New York: Free Press.
6. Venkatesh, V., Morris, M. G., Davis, G. B., & Davis, F. D. (2003). User Acceptance of Information Technology: Toward a Unified View. MIS Quarterly, 27(3), 425–478.
7. Ertmer, P. A. (1999). Addressing First- and Second-Order Barriers to Change: Strategies for Technology Integration. Educational Technology Research & Development, 47(4), 47–61.
8. Hew, K. F., & Brush, T. (2007). Integrating Technology into K–12 Teaching and Learning: Current Knowledge Gaps and Recommendations. Educational Technology Research & Development, 55(3), 223–252.
9. Schein, E. H. (2010). Organizational Culture and Leadership. San Francisco: Jossey-Bass.
10. UNESCO (2021). AI and Education: Guidance for Policy-makers. Paris: UNESCO Publishing.
11. European Commission (2020). Digital Education Action Plan (2021–2027). Brussels.